

ДИСКОГРАФИЈА СРПСКЕ УМЕТНИЧКЕ МУЗИКЕ У 2020. ГОДИНИ

У Србији је тешко пронаћи званични програм који би плански, професионално и систематски подржавао објављивање дела домаћих композитора уметничке музике на трајним носачима звука. Колико је аутору ових редова познато, а у тренутку када их пише, то не ради ни ресорно министарство, а ни Продукција грамофонских плоча, огранак наше националне медијске куће Радио телевизија Србије, иако је у законској обавези да грађанима пружи и садржаје високе уметничке вредности, а поготово оне који потичу из домаће средине. Продукција грамофонских плоча РТС-а није ажурирала свој каталог од 2015, а списак нових издања од фебруара 2020. године, па се не може сазнати да ли је током 2020. објавила иједан компакт диск с делима српских композитора уметничке музике.

Уместо Министарства културе и информисања, објављивање дела српских аутора класичних жанрова традиционално помаже СОКОЈ, који на основу конкурса распоређује средства разним домаћим институцијама од којих се само неке превасходно баве издавањем носача звука. Припремана с различитим буџетима и остварена с различитим професионалним донетима, та издања се понекад разликују у односу на постојећи стандард, али су свакако више него драгоцене за нашу историју уметничке музике којој већ дуго хронично недостају (било какви) снимци којима би се широј публици предочило шта су и како стварали наши значајни композитори. Неки приватни издавачи који се прихватају ових некомерцијалних послова, захваљујући колико ентузијазму, толико и донацијама и другој финансијској потпори, већ су постали редовни у овој области, а међу њима се издавају „Mascom“, „Metropolis Music Company“ и „Vertical Jazz“, док је „Музика класика“ свакако најзначајније домаће издавачко име које већ годинама објављује како популарне, тако и тематски интригантне, ретке и премијерне снимке српске уметничке музике.

Захваљујући помоћи СОКОЈ-а прилику да буду издавачи сопствених снимака имају и многи музички уметници и ансамбли, а на том пољу највише је урадио ансамбл за нову музику „Градилиште“. Одбор за заштиту српске музичке баштине САНУ такође већ годинама објављује снимке дела композитора, чланова САНУ, углавном у сарадњи с приватним издавачима који носе технички део посла.

Ту су и иностране издавачке куће које су заинтересоване за наше музичко стваралаштво, и то с непогрешивим укусом за оно најбоље и најквалитетније, а далеко предњачи немачки „СРО“ („Classic Produktion Osnabrück“), са десетак компакт-дискова српске музике, од стилизације фолклора (*Sparks in the Dark*, Б. Бери и Б. Буњац, 1994) средњовековне баштине (*Roots of the Balkans*, ансамбл „Ренесанс“, 2001), преко Стевана Христића (свите из *Охридске лејенге*, 1998), Јосипа Славенског (*Балканофонија*, 1998), Марка Тајчевића (*Седам балканских шара*, 1999) и Василија Мокрањца (комплетна камерна дела, 2014), до Милана

Михајловића (дела за оркестар и камерни оркестар, 2018) и Исидоре Жебељан (*Коњи Свештој Марка*, 2007. и камерна дела, 2011).

Много шире, и овим приказом необухваћено јесте поље музичког извођаштва у земљи и иностранству на коме се, углавном путем стандардног репертоара, могу чути интерпретативни домети наших уметника свих генерација. Куриозитет је да је издавачки гигант „Десса“ током 2018–2019. објавио, први пут на компакт-дискovima, читав низ снимака Београдске опере из њеног златног периода, из педесетих и шездесетих година прошлог века, наиме оперска дела Чајковског (П. И. Чайковский: *Евџеније Оњџин* и *Пикова дама*), Бородин (А. П. Бородин: *Кнез Иџор*), Глинке (М. И. Глинка: *Иван Сусањин*), Римског-Корсакова (Н. А. Римский-Корсаков: *Сњеџурочка*) и Мусоргског (М. П. Мусоргский: *Борис Годунов* и *Хованиччина*). Тих седам опера, у извођењима Београдске опере из 1955. године, објавила је у јануару прошле године немачка дискографска кућа „Hänssler Classic“, на укупно двадесет два диска.

Када је реч о земљама у окружењу, не може се избећи поређење с хрватским издавачем „Croatia Records“ који одржава неколико тематских програмских линија. Рангирана су и издања која се тешко могу назвати уметничком музиком (занимљиво је да је и ПГП РТС објавио сличан компакт-диск исте ауторке познате као Јела Cello), популарне нумере класичне музике (Ана Рукнер/Rucner), велики репродуктивни уметници (Невен Беламарић, Љиљана Молнар-Талајић, Ида Гамулин), најпознатија дела из музичке баштине (оперете Иве Тијардовића), али и посебни пројекти, репринти или премијере, посвећени великанима прошлости (Иван Зајц, Бруно Бјелински, Иван Лукачић). Недостају, као и свуда у окружењу осим у Словенији – дела савремених домаћих аутора.

Током 2020. године страни издавачи су се обратили ауторима српске музике два пута. Угледна немачка кућа „СРО“ објавила је, на нивоу својих високих стандарда, изабрану клавирску музику Василија Мокрањца, позвавши пијанисту Владимира Глигорића у студио Немачког радија у Баден-Бадену да оствари снимке у најбољим могућим условима. А француски издавач „Inde'SENS“ представио је целокупна дела за клавир академика Ивана Јевтића на двоструком компакт-диску који су у сали Опере и театра „Мадленијанум“ у Земуну снимали пијанисти Драгана Тепарић, Владимир Милошевић и Владимир Глигорић.

Наведени диск пијанисте Владимира Глигорића други је компакт-диск који је кућа „СРО“ посветила Василију Мокрањцу (након камерне музике објављене 2016). Одабрана су дела које најбоље представљају ауторову поетику, наиме циклуси који се састоје од карактерних, језгровитих минијатура. Издање отвара *Менуеји* (1944), а настављају *Фрајменџи* (1955–56), *Иџре* (1950–57), одабране *Еџиде* (1951–52), *Ињџиме* (1973), *Прелудијуми* (1975), а завршава га врхунско остварење српске музике за клавир целог прошлог века – поема *Одјеци* (1973). Владимир Глигорић је изванредан тумач те музике која од интерпретатора захтева и вехементност и аскезу, и играње и медитацију, и виртуозитет и аналитичност.

Француски издавач „Inde'SENS“, после комплетних дела за флауту (Венсан Лука /Vincent Lucas/ и оркестар „Станислав Бинички“, 2017), објавио је и целокупна клавирска дела академика Ивана Јевтића (Београд, 1947), на двоструком компакт-диску. Снимана током априла 2019. на сцени Опере и театра „Мадленијанум“, Јевтићева дела пружају увид у ауторов стилски пут дуг преко четири деценије, сагледан из визуре клавирског звука. Академски неокласичан, колико разноврстан толико и традиционалан у свом угледању на композиторе прве половине XX века, тај низ композиција слуша се као разигран, експертски написан дијалог аутора с његовим узорима и окушавање граница сопствене музикалности. Троје изврских пијаниста дали су немерљив допринос квалитету издања; то су: Драгана Тепарић, Владимир Милошевић и Владимир Глигорић. Одсвирали су композиције: *Вечне визије*, *Свијта ијара*, Соната за клавир, *Ајмосфере*, *Пет децјих йорйрејта*, *Лейњи комади*, *Три йокрејта*, *Шесј йрелида* и токату *Сербикон*.

Када је реч о домаћим издавачима и издањима, упадљиво недостаје оркестарска и вокална музика. Током 2020. тим жанровима је била посвећена минимална пажња (углавном у концертантним или камерним комбинацијама), с малом укупном минутажом. Највише и најразноврсније је заступљена музика за клавир, а потом и солистичка (флаута, виолончело) и камерна музика. Када је реч о композиторским генерацијама, има сразмерно мање остварења оних аутора који већ припадају даљој историји, док је највише дела композитора XX века, историјских великана (академичари и неокласичари). Похвалу заслужује то што су апострофирани опуси и премијерна извођења дела савремених стваралаца, почевши од најстарије генерације (Р. Максимовић, Д. Деспић), преко најугледнијих имена њихових генерацијских наследника (С. Хофман, М. Михајловић, И. Стефановић, З. Ерић), до нешто млађих колега, као и бивших студената, сада композитора у својој зрелој фази (М. Савић, А. Дамњановић, М. Стојадиновић-Милић, Д. Јовановић, Н. Богојевић, А. Вребалов, С. Савић, Т. Милошевић, И. Поповић, Б. Поповић, И. Бркљачић...), па и оних најмлађих, рођених после 1980. године (А. Казимић, Т. Степанчић, Д. Аџић, М. Илић).

Можданајвећи домаћи музички издавачки подухват у 2020. години представља двоструко „Метрополисово“ издање *Passion & Devotion*. Оно носи снимак сегмента солистичког наступа којим је 2018. године наш истакнути флаутиста, проф. Љубиша Јовановић, затворио београдски фестивал БУНТ, одсвирао маратонски концерт и премијерно извео девет остварења савремених српских композитора. Идеја је била да се аутори инспиришу чувеном Телемановом (Georg Philipp Telemann) збирком од дванаест фантазија за флауту соло, онако како их поведе креативност, те да још једном потврде Јовановићеву чврсту везу са савременим домаћим репертоаром која траје деценијама. Садржај другог компакт-диска чине снимци концертантних дела српских аутора посвећених том нашем уметнику који их је премијерно и одсвирао. Дакле, први диск на овом двоструком издању јесте мастерован снимак јединственог концерта све самих премијера за соло флауту, а из пера наших композитора свих генерација (Ивана

Стефановић, *Canto*; Милан Михајловић, *My Melodies*; Зоран Ерић, *Посвећѝа ѝрироди*; Југослав Бошњак, *Фанѝазија* за флауту соло; Татјана Милошевић, *Carousel*; Милана Стојадиновић-Милић, *Облачић на врху Аѝоса*; Светлана Савић, *Фанѝазија in Re*; Драшко Адић, *Study No. 5*, Бранка Поповић, *The Beat*; уз два остварења наших бардова из прошлог века, академика Душана Радића, *Имѝровизација*, и Енрика Јосифа, *Балада*), а други приказује готово сву српску музику која је, током три последње деценије, написана за флауту и оркестар или гудаче, а коју је Љубиша Јовановић премијерно одсвирао и снимио: *Прелид за ѝрејодне једноѝ фауна* Рајка Максимовића, *Concerto sereno*, оп. 110, Дејана Деспића, *Необичне сцене на Хомеровом ѝробу у Смирни...* Иване Стефановић, *Оберон-концерѝ* Зорана Ерића и Љубишина флауѝа аниѝика Зорана Христића.

Девети и десети компакт диск из серије коју, већ годинама, као трајни пројекат, објављује Одбор за заштиту српске музичке баштине САНУ, садрже снимке солистичке и камерне музике наших истакнутих композитора прошлог века – Петра Стојановића, Миховила Логара, Драгутина Гостушког, Рудолфа Бручија и Александра Обрадовића. Готово сви снимци *Камерне музике ѝеѝ срѝских комѝозиѝора* београдског издавача „Mascom“, остварени су на концертима који су били део тог пројекта. Одабрана дела извели су, како солистички, тако и у различитим камерним комбинацијама, виолинисткиње Мирјана Нешковић и Јелена Димитријевић, виолончелиста Немања Станковић, пијанисти Владимир Глигорић, Наталија Младеновић и Никола Стојковић, харфисткиња Горана Ђургус, флаутисткиње Мина Цветковић и Соња Антунић, обоиста Борислав Чичовачки, кларинетиста Александар Тасић, фаготиста Иван Јотић, хорниста Милан Роксандић, акордеониста Александар Стефановић, перкусиониста Иван Марјановић, као и сопран Анета Илић.

На првом компакт-диску је музика Петра Стојановића (1877–1957): Соната за обоу и харфу (премијерно изведена и снимљена) и две минијатуре за виолину и клавир (*Песма без речи* и *Романса*). Миховил Логар (1902–1998) заступљен је углавном с минијатурама за два инструмента (*Preludio e capriccietto* за флауту и клавир, *Валцер* за обоу и клавир, *Con tristezza* за виолончело и клавир), или за флауту (*Пасѝорала*) или клавир (*Две ѝроѝеске*, *Танѝо*, *Злаѝна рибица*). Једина Логарова обимнија композиција која се нашла на овом издању јесте виртуозна *Sonata quasi uno scherzo* за клавир.

Други компакт-диск овог издања садржи *Клавирски ѝѝрио* Драгутина Гостушког (1923–1998), прелепо дело из 1950. године, поново снимљено после много година, као и његове *Две ѝѝре* за клавир. Стил Рудолфа Бручија (1917–2002) представљају три композиције: *Међимурске ѝѝре* за кларинет и хармонику, *Гусларска* за виолину соло и *Велики ѝосѝодин Дунав*, миникантата за глас и камерни ансамбл. Диск завршавају три остварења из камерног света Александра Обрадовића (1927–2001): *Просѝосрдачни дуѝѝи* за две виолине, *Мезомед музи*, за глас и камерни ансамбл, и *Диверѝимениѝо* за дувачки квинтет, добро позната и цењена дела из ауторовог зрелог периода.

Ансамбл за нову музику „Градилиште“ објавио је свој шести компакт-диск под насловом *Ариѝѝмија*, као део дугогодишњег пројекта поручивања, премијерног извођења и снимања нових дела савремених српских аутора (4,

2012; *Studio Live*, 2014; *ReConstruction*, 2015; *Plugged in*, 2016; *Ойгдало Пјероа*, 2017). Од укупно седам композиција за клавир соло на диску *Аритмија*, вођа ансамбла, пијанисткиња Неда Хофман-Сретенковић подстакла је настанак њих четири. То су: *Аритмија* Милане Стојадиновић-Милић, *Фрајменити молишве за мир* Светлане Максимовић, *Хиљаду девейсџо... деведесет прва (19...91)* Ивана Бркљачића и *From Rayleigh to Mie* Бранке Поповић. Ту су и дела која је пијанисткиња већ свирала, или их је одабрала да употпуни своју уметничку слагалицу: *Auroriel* Ане Казимић, *Random* Татјане Милошевић и *Sadness/Untitled* Марка Никодијевића. Неда Хофман-Сретенковић је уметница формирана и сазрела на савременој музици, с најширим могућим изражајним и техничким дијапазоном који негује, надограђује и калибрира у непрестаној комуникацији с композиторима и њиховим поетикама.

Пијанисткиња Нада Колунџија, посвећена савременој светској и домаћој музици, за издавача „Vertical Jazz“ је већ 2017. остварила капитално троструко издање *Уздах – издах: мала анџологија музике за клавир 1914–2014*. Три године касније наставила је своју мисију пројектом *О свећлосџи, о нежносџи*, доследно на трагу своје јединствене поетике фрагилне једноставности. Ово издање, на коме осим клавира уметница свира и клавир-играчку и управља електроником, садржи мастерован снимак њеног концерта у Скупштини града Београда из децембра 2019. г. Тако је обједињен пројекат сарадње с њеним омиљеним српским композиторима из земље и иностранства: од поруџбине нових дела до њиховог премијерног извођења, свирања на малој турнеји по градовима Србије и објављивања на компакт-диску. Минијатуре прозирне звучности, елегично-носталгичне, дечје или медитативне једноставности, компоновали су Душан Богдановић (*Љуљање и Усјавањка*), Ирена Поповић (*О вечном џаласу који никада није ударио о џрамаџ брода и линију хоризонџиа и Сећаши ли се*), Александар Дамњановић (*Anastasima*), Иван Елезовић (*Један и џо за клавир и клавир-играчку*), Миша Савић (*О свећлосџи, о нежносџи, о мраку: фанданџо за Душана, за клавир и виртуелну траку*), Зоран Христић (*Иниџима*) и Теодора Степанчић (*Предели, клавиџаџуре: унуџраињосџи, за клавир и траку*).

Јасмина Јанковић је изградила каријеру посвећеним, дугогодишњим проналажењем, извођењем и снимањем клавирских и вокалних дела домаћих аутора XIX и раног XX века. До сада је објавила девет компакт-дискова, и то за издаваче „Музика класика“, Коло српских сестара, Удружење композитора Србије и „Metropolis“. Јасмина Јанковић је пијанистичкој уметности пришла и теоријско-историјски; она је стекла докторат на београдском Филолошком факултету, дисертацијом *Руска џијанисџичка школа: исџорија и џрадиџија*.

Овога пута њена тема били су композитори јеврејског порекла, непосредно или посредно везани за музички живот Кнежевине Србије у XIX веку. Њен диск носи назив *Срџско-хебрејско музичко џисмо*. Главна личност пројекта је Јосиф Шлезингер (1794–1870), први капелник и педагог „Књажевско-сербске банде“, оркестра кнеза Милоша Обреновића. Из његове заоставштине пијанисткиња је одабрала неколико клавирских минијатура (маршеве „Тихи“, „Брзи“ и „Ура“ и полку „Јулијана“), нумере из мелодраме Милош Обилић и песме из трагедије Смрт српскога књаза Михаила. Од осталих аутора, у овом издању заступљени

су Етел Зилхарт (Ethel Uhlhorn Zillhardt: „Српска химна славе“, 1917) и Игнац Фукс, тј. Ватрослав Лисински („Мазурка у а-молу“, „Цар Душан“ и фантазија „Почасница Јованки Стојковић“ на теме Лисинског, из пера Д. Деспића). Осим Јасмине Јанковић, на овим студијским снимцима начињеним између 2008. и 2014. учествују и сопран Адела Пантелић, мецосопран Марчела Франческо (Marcella Francesco) и бас Горан Крнета.

Немања Станковић, наш познати виолончелиста беспрекорне уметничке биографије, током последњих деценија је изградио упадљиву интерпретаторску физиономију која се, колико на стандардни репертоар, све више и изразитије ослања на дела савремених домаћих композитора. Његов компакт-диск *Трајови* (издавач „Metropolis“) носи поднаслов *Нова српска музика за виолончело* и садржи осам остварења која је Станковић поручио од наших композитора различитих генерација и стилских усмерења. У интерпретацијама појединих дела сарађивао је с пијанисткињом Мајом Михаић, виолинисткињом Тијаном Милошевић и виолончелисткињом Сандром Белић. Нове композиције написали су: Драгана Јовановић (*Memory I*, за виолончело соло), Игор Андрић (*Parhelion*, за виолончело соло), Ања Ђорђевић (*Scarpape*, етида за виолончело соло), Милица Илић (*Сасвим обична свиња*, за виолончело и клавир), Наташа Богојевић (*Пјеније*, за виолину и виолончело), Ирена Поповић (*Поезија једној млечнољубичастој јујира*, за виолину и виолончело) и Ивана Стефановић (*Мала ојкровења*, за два виолончела).

Новосадске композицијорке No. 1: (Ре)конекција, први је компакт-диск у серији издања Савеза феминистичких организација „(Ре)конекција“ у Новом Саду. Приредила га је наша угледна пијанисткиња, проф. Бранка Парлић, која се годинама бави савременом светском и домаћом музиком. Издање отвара понајбоља композиција у овој селекцији, *Индиго кодови* за клавир Александре Вребалов (свира Михајло Зурковић), а следе *Мийи о ийици* за баритон, наратора, бисерницу и електронику Александре Степановић (И. Николић, М. Новаковић, М. Дулић), *Свиња* за клавир Доротее Вејновић (свира Јелена Васин-Кекић), *Јајца ийица*, за кларинет и клавир Јасмине Митрушић (Васа Вучковић и Наташа Пенезић), *Thousand Miles* за камерни састав (ансамбл „NewArtForum“) и *Ноктиурно* за гудачки оркестар Иване Вејновић (оркестар „Camerata academica“).

Година 2020. била је веома тешка за уметничку музику у Србији. Сценско и концертно извођаштво је, силом прилика, потпуно замрло, а нешто од продукције се, без значајнијих ефеката, преселило на интернет-комуникацију. Тако су можда постали видљивији издавачки подухвати који су, захваљујући самој технологији и пракси медија, припремани у раздобљу пре епидемије. Зато их је, уосталом, и било током 2020. године.

ДИСКОГРАФИЈА СРПСКЕ УМЕТНИЧКЕ МУЗИКЕ У 2020. ГОДИНИ

И као што је тешко бити дубок на плитком месту, а лако трошити скуп таленат на јефтине садржаје, тако је и предвидљива судбина српске уметничке музике на трајним носачима звука у другој години „велике епидемије“.

А нешто ипак треба да запева из тишине...

Зорица Премаиће